

۱۸ آغوز ۱۹۱۸

صافی : ۵۳

اوجنجهی جلد

تیکلی محبوس

اسلاميتدن اول وصوڪرا ازدواج

اهليت ولايت

— چکن سئنه دن مابعد —

(حقوق عالمه قرارنامه سنك اونجي مادمه سي ايسته امام عهكك بو اجتبادينه استناد ائتكده در .)

امام مالك ، امام شافعي ده ولايتده تعصبي اعتبار ايدورك عصبه لك اك فرجي وليدر ، ديديلر [۱۶] .

ترتيب ولايت . — ولايتده عصبه لك شرط اغمه بوب مبراه استعناق ايديه بلك قدر قرابت بولونسي كافي عدد اين امام ابو حنيفه كوره و ايلر بربرينك اوزرنده اولق اوزره شوله جره صنفلره آيريليلر (۱ :) عصبه لر ، مولى القامة عصبه لره داخلدر [۲۰۲] (۲ :) ذوى الارحام (۳ :) مولى الموالاة [۲۰۳]

(۴ :) سلطان .

ولايتده عصبه لك شرط ايدنلر ايكنجن اوچونجي صنفلك ولايتي قبول ائمه بورلدى . عصبه لك بالافاق اسباب تقديمن اولوب ولايت بو صنفلرده ايندا عصبه لره عائددر . ابو حنيفه لك مذهبنده ايسه عصبه لردن سوكر اوالده ، آنا و بابا بر همشيره ، بابا بر همشيره ، آنا بر قاروش ، و بونلر متعاقب [۴] ذوى الارحام ، سوكر مولى الموالاة ولى اولورلدى . فقط بونارك هيسنده الاقرب فالاقرب قاعده سه رعایت ايدليك لازم صاييلوردى . ولايتك يلكز برنجي صنفك حق اولديني سوله بيلر ايله خالقلر ده بونارك آراسنده الاقرب فالاقرب قاعده سه رعایت ايدليك لازم كلديكنه متفق بو بوليلوردى . يلكز بو صنفلر منسوبيندن بعض شخصلرك بربرلر نه نظراً قرابت درجه لرى حقتده اختلاف ايدلدى . مثلا صغيره نه نظراً و ليرك [۵] ك فرجي پدردر ، پدر بولونغا سه ، امام ابو حنيفه ده بونوك پدر « جد » اونك برنه قائم اولور [۵] . ابو يوسف ايله محمد بن حسن اوزر برادر ايله چكك مساوى اولغا برنه قائم ايديلر . بونوك پدرلردن سوكر اولايت صيرمى آنا و بابا بر برادرلره ، بابا بر برادرلره ، بابا و آنا و آغلارلر نه ، بابا بر برادرلره و آغلارلر نه ، بابا بر همشيره سوكر ايعنى ترتيب اوزره عموجه لرك اوغلارلر نه عاذا اعتبار ايديلير [۶] . امام مالكه كوره و ليرك صيرمى شوله ايدى : اوغللر و خفيدلر ، بابلر ، آنا بابا بر برادرلر ، بابا

[۱] بداية التجهيد ۲ ج ۱۱ .

[۲] سرخسى ۴ ج ۲۲۲ .

[۳] سرخسى ۴ ج ۲۲۲ .

[۴] توبريدن تفلأ فتاوى كامله ۲۲ .

[۵] كرخينك روايتنه كوره .

[۶] سرخسى ۴ ج ۲۱۹ .

بر برادرلر ، عيني ترتيب اوزره بونلرك اوغللرى ، بونوك بابلر ، ترتيبلى اوزره عموجه لر اوغللرى ، مولى ، سلطان . امام شافعي اوغللرك ولايتي قبول ايتردى [۱۷] .

فتيلر ، ك مذهب لرينه كوره ، سلباً ياخود سلباً ولايت اربابنك بولونغا ديني ، ياخود بونلرك قيزى تزويجن حفسر اولدق استنكاف ايندكلى سوزنده بو حك سلطان نه ينى ولايت عالمه اصحابنه انتقال ايديه چككه قانع بوليلوردى .

وصيتك ولايتي حقتده اختلاف ايديلدى . خفيلر بوكا جواز ورمه بورلدى . ابن ابى ليلى وصيتك پدر برينه قائم اولدقندن بونى تجوز ايديلوردى . [سرخسى ۴ ج ۲۲۲] امام مالك و اصحابيند ابراهيم وصيتك ولايتي تجوز ايندكدن باشقه بونك يعنى پدرك تعيين ايدوب بيراقدينى وصيتك ديكر بوتون و ليرلردن مقدم اولديني سويلرلدى [۱۸] .

* *

كفائت

جاهلينده خالط و مخطوبه آراسنده هله مخطوبه لك ويلرى طرفندن خالطه آراينلان كفائت ، اسلاميتجه ده رد ايديلكدن باشقه ترويجي چيته كيديلير كي اولدى . حضرت يغمبر ديرلردى كى : « ... كفولره هولولنكز ، كمولره تزويج ايديكز » [ابن ماجه ۱ ج ۲۶۰] ، « دنيا املكك اعتبار اينديكى نصيبت ماللن عبارتدر » [نسائي ۲ ج ۷۱] ، هولولنكرن قادينك دوت خصصتي كوزه ديلر : مالى ، حسي ، جمالى ، ديني ، فقط ديني بوتون اولاتي ترجيح ايت . [مسلم ۴ ج صحيح بخارى ۶ ج ۱۲۳] ، ابو داود ۱ ج ۲۸۱ : عن ابى هريره و « حسب خلتى » بولونغسيزن جاردن تفلأ ترندى ۱ ج ۲۰۱ ، نسائي ۲ ج ۷۱ مسلم ۴ ج ۱۷۵ ، « حاكم ايله جماعتى مستننا اولق اوزره عرب عربك ، مولى موالينك كفولدر » [بئق سنننده] ، عربك بعضيني ديكرينه : قبيله قبيله ، ارثك ارثكه ، موالينكده بعضيني ديكرينه : قبيله قبيله ايله ارثك ارثكه كفولدر ، يلكز حاكم ايله جماعتى بوندمستناددر [كترالعمال بخارى و مسلمين تفلأ] ، « اى مولى جماعتى ، سرك فسالركز عربدن تزويج ايدنلركى اى عرب جماعتى سرك فساكرده ، و اليند هولولنلر كردر » [كترالعمال ، عتبه بن طويع انالزدين] .

مولى العتافه : مملوك آزاد ايتك صورتيله ولاسته صاحب اولان . قبل الاسلام موجود اولوب حضرت يغمبر طرفندن تقرير يعنى ابقا ايديلن عاده كوره مملوككى آزاد ايندن اونك ولاسته صاحب اولور . و لاده نه يغمبرك ايشاسى وجهه نى قرابت كي بر قرات تأمين ايدردى . ايشه بو صورته مملوكلرخي

[۱۷] ابن رشد ۲ ج ۱۱ .

[۱۸] ابن رشد ۲ ج ۱۱ .

آزاد ايدنلر ، آزادليرينك ولاسته صاحب اولوب « مولى العتافه » نامى آيلر و عصبه لرى آراسنه داخل اولورلردى . مولى العتافه مبراه مستحق اولديني كي نكاحده ولى اولور ، مولى الموالاة : ايكي كيسه لك آزالنده عهد ايدوره بربري ولى اخذ ايتا ايله حصوله كلن صنى بر قرابتدر . امام ابو حنيفه ده كوره آزالنده ارث جريان اينديكي كي ، نكاحده و نيده قصاصده بربرلر نه ولى اولورلدى . ديكر ديللرده : « سزهدن و اخلاقى يكنديككز

كيسه به مراجعت ايدوب قيز اينديكي زمان مطاوعى اسعاف ايدورك هولولدرمه ليسكز ؛ بوقسه تر يوزنده فتنه به ، كه ينش بر فسادنه ميدان و بريلش اولور » [ترندى ۱ ج ۲۰۱] ابن ماجه ۱ ج ۳۱۰ : ده نيلدى ، حضرت يغمبرك « دين و اخلاق » ، « ديني بكنينين خالطلرك رد ايديلمى خصوصتده كديتيلر . مكر اولدق تا كيدلر ايله ورود ائشدر [ترندى ۱ ج] حضرت يغمبرك جماعتى اولان [زادالمعاد ۲ ج ۲۲۶] ابو هندى قيز آلوب و برك خصوصتده

نى بياضه توصيه بووردقلى مرويدر [ابن داود بروقت يغمبرك نزدندن برى كلوب كچدكه پانده كيلره بوكيسه حقتده ديرسكز] دينى : — اولورده : بو قيز ايستره و بربلر ، شغافت ديلره ايديلر ، سويلر سه ديكلره . ديه جواب و برمشلردى . يغمبر سكوت بووردويلر . بو ائشاده قنر مسلمانلاردن برى كلوب كچينه عيني سؤالى تكرر ايدنلر . نزدنده كيلر : « قيز ايستره و بربلر ، سويلر سه ديكلره نمك ، ديلره شغافت ايديلمك بوكا قارشو بايله جق معامله لك اك طبيعيسيدر ، ديديلر . بونك اوزرنه حضرت يغمبر : « حاليوك بو ، اونه كيسه نظراً دنيلر قدر خويلدر » بووردويلر . [صحيح بخارى ۱ ج ۱۶۳]

ابو عمرو بن حصك بوشادنى فاطمه بنت قيسى فهرى احراردن اولديني حالده بالذات حضرت يغمبرك توسيطيله عرب مواليدن زيد بن حارثه لك اوغل اساميه تزويج ايدلدى [سنن نسائي ۲ ج ۷۰ ترندى ۱ ج ۲۲۲] .

اصيل قريش قبيله سه منسوب زيب بن جشى ، نه حضرت يغمبرك تسبيله عرب مواليدن زيد بن حارثه ايله هولولدريلش ايدى [زادالمعاد ۲ ج ۲۲۶] پدر جاهلاردن ابو حذيفه بن عتبه ، اصاردن برقادينك ، و اليسندن اولان سالى اوغاله قبول ايدورك برادري وليك قيزى هند ايله تزويج ايتش ايدى . [صحيح بخارى ۶ ج ۱۷۱] هند ايله ايك جرت ايدنلردن اولوب اوووت قريشك الفاضل قاديلزندن برى صاييلمقده ايدى [سنن نسائي ۱ ج ۷۱] پلال جشنى بن رباح اكابر اصحابين عبدالرحمن بن عوفك همشيره سيله ازدواج ايتش ايدى [زادالمعاد ۱ ج ۲۲۶] سلمان فارسى حضرت عمرك قيزى اينسندن ايدى . پلال جشنى حضرت يغمبرك توصيه سيله هولولنك اوزره عربدن بعضيلر نه مراجعت ايندى ايدى [سرخسى ۴ ج ۲۳]

حضرت عمرک خلافتی اثنا سنده ازدواج کرده کفاته اهیت و برپستی سوک درجه التزام ایدر بوخصوصه شدت کوسترپردی . [عبدالرزاق جامعده] و دیرلردی که : « حسب صاحی قادیلرک آنجاق کتولرله ازدواجلرینه مساعده ایلر و یوله اولیان ازدواجلری قطعیا منع ایلم » دیردی . [مبسوط ج ۴ ص ۱۹۶] . عینی زمانده حضرت عمرک : « بنده جاهلیه حاللندن هیچ بر شیرل قالدی : ناسدن کیمله قیز و بروب کیملردن آلدیلمه آرتق اهمیت و یرمه یورم » دیکلری ده مرویدر [عبدالرزاق جامعده] .

تخمان شعبنیک ازدقیله سندن اولوب بی عائد الیه دن برینه ترویج ایدیلن قادیلک و یلیری کفاته مسئله سی ایلرو سورده ک امام حضرت علی مهراجت ایتدیله . حضرت علی قیزی ام کانوم واسطه سیله قادی نیامینه ایتدیردکن سوکرا زوجه تسلیم ایلر آرلرنده کفاته بولوندیغی سوبیلر [سبعین بن منصورک سنن] .

*.

کوردیلورکه اسلامیت ، ازدواجده کفاته مسئله سی ایتدیردکن آچققدن آچقعه رد ایدمده دی . بو عادت هنوز یاشایوردی . شو قدرکه اسلامیتک اساس تعلیق مسلمانلر آراسنده صنف و طبقه لر بولونوب مؤنلر آراسنده ک کفاتی ، مساوی اخلا ایدله ک نفرک وجودنی قبول ائمه یوردی . اسلامیت کوره مسلمانلرک هچنی بربرینه مساوی و بربرینک اخوانی ایدی .

اسلامیت ، عربلرکده ک قبیله ، شعب ... تشکیلاتک ایجاب ایتدیردیکی عصیتی رد ایتدی . « یا ایها الناس ان خلقناکم من ذکر و انا و جمعناکم فی باطن و قبائل لعلکم توعیون » ان اکرمکم عندالله اتقاکم » آیت کربسیله استنایسز هرکس ارازا ک ایدله ییشیک مقارنتدن خلق اولونوب صرف نایبمه لری ایچون شعب و قبیله لره آیریش اولدقلرندن سب و حسب ایلر اقتضای ایدله ک هیچ برجهت بولونما یوب - « اله نوعندنده انسانلرک اکرمی الک مقتبسی اولدیغی » اعلان ایدیلدی .

اغوغله قادی ایدیلش اولان مؤمن موالینک بیله جاهلیت ایدلر اوزده باقلارینه انتساب ایدوب اولورک وار عد ایدیلری مناسب کوریه یوردی . برسله بی انتسابک اهیتی قالمایوب عینی زمانده نفس الامر مه موافق اولدیلرندن بولدی ، « ادعوه لایا باهم هو اقبط ... آیتله ، معلوم ایسه دوشورندن دوشوریه کندی بابالرینه یت و بربرله یی ، معلوم دکله یالکزر دین قارده شی و موئی اولورق قبولاری امر ایدیلدی . [نسائی ج ۲ ص ۷۱] فرآن کریم « اَلْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِنَاتُ دَرِیةً مَوْئِلَهُمْ بَرَرِیْنَهُ قَارِدُهُمْ ، اَلْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ اَوْلِیُٰٓٔ بَعْضٍ » آیتله ده یلک دیکرته قارش و لی اولدیلرخی بیلدیردی .

حضرت پیغمبر : « عربک جمعی » عرب اولیان ، « عجمینیک عرب » ، بیاضک سیاهی ، سیاهییک بیاضه

قارش بر فضیلتی یوقدر ؛ فضیلت آنجاق تقوی ایلدر ... » دیکر برحدیث صحیحده « نرده و کیملر اولورسه اولسون مقبیلر آنجاق یت و لیلرمدن . یوشه آل بی فلان یت و لیلیم دکادر » [زادالمعاد ج ۲ ص ۲۲۶] دیرلردی .

اسلامیتک انسانلری تصلیف خصوصنده ک اساسلری ایسه بوندن عبارتدر . بو اساسلره کوره انسانلر ایتدا شوبله چه اکیله آیرییلور : (۱) مؤنلر ، (۲) غیر مؤنلر .

مؤنلر حقوقاً ، صفاً بربرینه مساویلر . ایمان ایدلره نظراً بی فضیلت و شرف ایلر حبیبک ذره قدر اهیتی یوقدر ؛ ایمانده هابو یوک بر شرف تصور ایدیلر . بو سببه بناءً مؤنلرک هیمی بلا استثنا بربرینه مساوی و کفودر . نسب و حسبک اهیتی اولادنی کی ، زنیکلک و فقیرلک ، صنعت و حرفتک کفاته نقطه نظرندن تأثیر یوقدر . بناءً علیه بر فقیرک ، حتی بر فقیر کولمک بر حر زنیکلن قادی ایلر هرهانکی ملته و قومو منسوب بر مسلمانک ، یت بویه بر قادی ایلر متلا عرب ، حتی قریش و هاشمی ، نورک ... قادی ایلر ازدواجی صحیح اولور .

ایشته اسلامیتک اساسی تعلیملرینه کوره مسئله بوندن عبارتدر . فقط اسلامیتک ایلک انتشار باشلادی زمانلرده عربلر آراسنده ازدواجلرنده حسی و نسبی کفاته سوک درجهده اعتبار ایدیلدی . قیزک بویه حساباً و نسباً کفو اولیان برینه و برپستی جاهلیت غفلتک قطعاً قبول ایدمه یی بر مسئله ایدی . بو سببه کوره بوتون مؤنلرک مساوی اساسی قبول ایدن اسلامیتک بو عنعنوی قناعتی تبدیله چالیشمده یلک طبیی ایدی . قبل الهجرت عادت و تعامله کوره بویه مغرط نالی ایدیلن بر فکرک تطبیقنه هنوز امکان یاخود بوکا احتیاج کوریلدی . صرف بر فکری مجاهده شکلنده ادامه ایدیلدی . فقط هجرتدن سوکرا بولورک تطبیقنه ده امکان حاصل اولشیدی . بعضی فعلیات ایلر بو مساوتسزلیق تلقین ایدن اسک مؤسسه بوزولدی . بلال حبشی ، زید ، سالم ، اسامه ... امجبه یوزلرینه دوشور و باقیمه جقری شریف ، سنب قادیلر ایلر ازدواج ایتدیله . بو وقعه اسک عنعنیه قارش یاییلان عصیانلرک اک قویلرندن ضایله ییلیر .

حضرت پیغمبر مؤنلرک علوی سادتی آیتلر سنلر ایلر تلقین ایتدیکی کی ، کفاته مسله سی ایچون اسلامی بی برجریان و یرمه ک چالیددی . ازدواجده آرائیلوب ، اک زیاده اسباب ترجیحندن عد ایدیلن فضیلتک دین و تقوی اولدیغی طرف رسلندن هر وسیله ایلر تلقین ایدیلوردی . بالطبع بو نظریه عصر سعادتده احباب کرام طرفندن دخی ترویج ایدیلدی . مع مانیه بولک تطبیقاتک مجبوری نالی ایدله کی آکلاشیلور ازدواجده کفاته آرائسی دوشورون دوشوریه رد ایدیلدی یوردی . یت بعضی سنلرده کفاته اصولاری بیان ایدیلوردی . فی الحقیقه سنت عالملرندن بعضلری کفاته ک لومنی

بیلدیرن حدیثلرک هیمی قبول ائمه یور ، بعضلرخی ضعیف کوریلور ایسه ده ، بو بولده بی روایتلرک معبود ، هر حالده عصر سعادتک متعاقب ، ازدواجلره کفاته مسئله سیک تکرار چالاندیغی کوسترور . بوقاریده کجذیکی اوزره حضرت عمرک خلیفه صفتیه کفاته رعایت ایدیلن ازدواجلری منع ایتدکاری مروریدر . [سرخص ج ۴ ص ۱۹۶] دیک اولورکه عصر سعادت کیچینه دها صحابیل دوری یتنه دن اسلامیتک بوتون مسلمانلر بربرینه کفو اولدجی حنفده ک نظریه سی سونه یاشلادی . اصالت ادا سنده بولونان عربلر ، بالخاصه ایلر کتلر بوکا تعول ایدله من اولدیلر .

اسلامیتک ایچنه هضم ایقتش اولان سلمان فارسی هیچ برتردد کوسرکمزیمین ماننک خلیفه سی حضرت عمرک قیزنه طالب اولدی ایسه ده ، آرتیق او اسک جاغک کیچمه اولدیغی آکلاقدقه کیچمکدی . فقط حضرت عمر ازدواجده کفاته کورده مک جاهلی بر عادت اولدیغی اعتراف ایلر شخصاً بوکا اهیت و یرمه ک لری سولیدری . [کنزلعمال عبدالرزاق جامعندن نقل] شو حاله کوره خلیفه حضرت عمرک ازدواجلره کفاته اهیت و برپستی اعلانلری بو خصوصده ک تعاملاک تقضیقله اولدیغی دوشوبله ییلیر .

*.

نصه ، اصحاب آراسنده ک عمل و مثالره ، عیقلر نده ک اجتماعی عامللره کوره اجتهد ایدن قهیلرک نظریلری کفاته مسئله سنده ده اتحاد ایدمده دی . امام کرخی ازدواجده کفاته ک معیار اولادینه قائل ایدی . [سرخص ج ۴ ص ۲۴] کفاتی اعتبار ایدلره یوک اوصافی تعینده برلشمه یولوردی . امام مالک ظاهر مذنبه کوره کفاته ک اعتبار ایدیلدی ایجاب ایتدیکنه قانع ایدی . [زادالمعاد ج ۲ ص ۲۲۶] قهیلرک اکثریت عظیمه سی امام مالک کی کفاته ده دخی اک برنجی وصف اولق اوزره اعتبار ایتدیله . بناءً علیه بولره کوره و یلیری ، حتی بابایی طرفندن ترویج ایدیلن یا کوره دیناً بالاتسز یاخود طلاق ایلر چوق چوق عورتیان ... فاسق قوجه سندن ک کمک تقریقله آیرلیق حیاتی حائر ایدی ؛ بو زمره ک جره دوام ایدلر حنفده اجتهدلری بو سرکرده ایدی .

یونیش صحیفه

اؤزلرین

کوکله اولوردمده جزئلندم اکرده ، سن نرده سک ای سوکی ، یازکولری نرده ! طاهر آغاربرکن فونشوردق تیلرده ، سن نرده ، او جرک آغاران طاهرلی نرده ! آفتام . کونش آرتق دکر افندده سیلیندی . خویا کی یالکزر کزینلر کویه ایدنی . بن قالم . اوزافرده کورک سسلری دیندی . کوکله خیالت کی بن قالم اکرده !

مچی کمال

اولاد يافته اختلاف ايستدیلر . بعضارى بونى التزام ايديور ، بعضارى بونك عكسه قائل اوليورلردى . اوچنچى بر زمزمهده حضريلر ايچون ثروتده كفايت معبر اولوب بادهيلرله بونك اهميت اولادني حقي ترويج ايديورلردى .

بواساسارمه بئله شافيعيلر عجيلرك ينى عرب اولميا لارك عربلرله قريش اولميا لارك قريشه ، هاشي اولميا لارك هاشميرله قارشى كفايتي بولونديغه ايتايورلردى . عالمده ، صالحله انسانى اولانلر ايله اولميا لارى كولرله وآزاد ياشلر ايله حراولانلر... فسخ نكاحي جائز قىلان عيب صاحبلرله بولرله اولميا لار آراسنده كفايت ، ثابت و حلالدر ، ديورلردى . فسخ نكاحي جائز قيلميني حالده اعماقنى كي نفري موجب اولان عيبلر حقنده اختلاف ايشديلر . بربريه مساوى كوريلين حرت اربابى ، مثلا جياچي ايله تيار ، صنعت صاحي ايله عالم قيزلى آراسنده كفايت بولونديغه قائل ايدير . بولرله كوره فاسق ايله عقيفهده بربريه نك ذكل ايدير . [زوالوالو ۴ ج ۲۲۷]

جمهور فقهاء كفايت آرامق حقا دين ايله ويليريه عائددر ، ديرلردى . شافيعيلر ، بو حقي ويلردن قىل حال ولايت حائر اولانلرله حصر ايديورلردى . بئله حقي صاحي اولان لك ياقين مى كفايت اعراض اجترسه ديكر قانلارنك بو خصوصه سوز سولهملرله اهميت وريزدر . بر روايت كوره امام احمد ابن حنبل بو حقي اوزاق ياقين بوتون ويلرله شامل عد ايتد . يكتدن بولردن هر هانكي برينسك اعتراضيله نكاح فسخ ايديلهيلردى . ديكر بر روايتده امام احمد بو حقل الله عالم اولديغه ، بئله عليه ويلردن هيچ برينك بونى استقامت ايدهيمه چكنى سويليورلردى . [زوالوالو ۲ ج ۲۲۷]

امام سرخس حقي قهبلر ترحان اولدوق ديدركه : « قادن كفو اوليان بيله نوليرسه ، ويلرلى حاكمه مراجعته تفرقي طلب ايدهيليرلر . حاكم اعتراضك وارد اولديغه نقات كتيرره قادي تفرق ايلر . » و بورت بوشخند عبارت اولوب طلاق صابلماز . بئله عليه دخول بولونانديغه كوره مهر ايجاب ايتر ايسده ، بو ، ياختو خلوت و فوع بولش ايسه مهر مهر قادنكه عدت بلكه مسمى لازم كايير . چونكه بولرك آراسنده نكاح منعقد اولش ، يالكر كفايتسلك دولاييله بو عقدك لروى ايتستيله . يوردى . نصلكه قاضى طرفدن تفرق ايدلديكه كوره نكاح باقى قالدوق بونك اوززند طلاق ، ظهار ، ايل ، نوات . . . كي حكملر جريان ايدهيلير . [البسوط ۲ ج ۲۶]

[*] حقوق عالمك ۷ : نهي ماده سوله علاقه داردر .

چونكه موالى آراسنده نسي تيكيلات اونودولش اولديغندن نسب ايله افتخار عاقد اورتق قالمش ، بونك برينه دين عصبيت قائم اولشدر . بئله عليه موالى آراسنده بوكا اهميت ورييلر ، ديرلردى . (۲) حريتهده كفايت . كوكه ، صرهه كنديسي آزاد ايديش اولان . حر قانديه ، باباسى آزاد ايديش اولان ايكي باباسى حريتهده اولانلرله . كفو اولماز ، ديرلردى .

(۳) مالد كفايت . زوجه ستك محصر ونفقه سته قدرق اوليان اونك كفو صابيله ماز ، ديرلردى . [*] امام ابو يوسف كوني كونه قازانوب نفقه تداركته مقتدر اولانلر هر هانكي بر قانديه ، وروب نفقه تداركته كوجى يته نلرك حقي زن كينلرده كفو اوله چنى سولمكلىرى ، مويور . مناخريندن بعضارى ثروت خصوصده دنى كفايتي اعتبار ايديرلردى . فقط امام شمس الدين سرخس بو دوايك روح اسلاميته موافق اولدينى ايلرو سوريورلردى [البسوط ۵ ج ۲۵] .

(۴) حرفنده كفايت . امام ابو يوسفه كوره صنعت خصوصده دنى كفايت اعتبار ايتك لازم ايدى . بوكا كوره مثلا دباغى ، جمانس مابوتو . ره چينك قيزنه كفو اولماز . سرخينك تخمينه بئله ابو يوسف بو اجتهداني زمانيك عادتنه بنا ايديورلردى [*] . امام ابو حنيفه ب كوره ازدواجلرده صنعت كفايتك اهميتي بوق ايدى . صنعت ، انسانك لازم غيرمافرق كي اولان نسب شريفله فرقك ذلت بكرمه مويور ، بو ، ايتستيله يكي زمان تيدل ايديلهيلير ، بئله عليه نكاحده بو اعتبار ايدلر ، ديورلردى .

(۵) حسيده كفايت . امام عمده كوره حسا كفايتك لازم ايدى . بئله عليه حسب صاحي برعالمك قيزى ايچون حسيير بر ارتك كفو اولماز . مثلا سرخوشاني عدت ايدينبده ايل عالم آراسنده مسخره اولانلر كي . امام عمده كوره بولرلى خاندان بر عالمك صالحه قيزنه كفو عد ايدلرلردى . طلمه آلت اولانلرده بولرلدايدى . فقط امام ابو يوسف ، كليليه سرخوشاني ايدوبده آرتيمانلر كيز كيار عالمك صالحه قيزنه كفو اوله بيله چكنه قائل ايدى . امام ابو حنيفه نك يوايده صرع بر قراسته تصادف ايديلمى . يالكر امام سرخس حسبك انسانه لازم بر كيت ايلادانغه ياقوق عدتالامام بوك معتبر اولداني تخمين ايديورلردى [البسوط ۵ ج ۲۵] .

شافيعيلر كفايتك يش شيدده معتبر اولدينى سويليورلردى : (۱) دينده ، (۲) نسيده ، (۳) حريتهده ، (۴) صنعتده ، (۵) نفري موجب اولان ويلردن سلامتده ، مروت حقنده كفايت لازم اولوب

[*] حقوق عالمك قزانمسهك ۵ : نهي ماده مى قضا بوايه رجوع ايدر :

[**] حقوق عالمك قزانمسهك ۵ : نهي ماده مى قضا بوايه راجعدر .

مروى اولديغه كوره امام محمد بن حسن كفايت دينك اعتبارى خصوصده جمهوره اشتراك عه بوردى . [دبايه المجتهد ۲ ج ۱۳] بو روايت كوره امام مالك كفايتده ديتدن باشقه حريت ايله (عيوب منفه) دن سلامتي شرط ايديرلردى . [زوالوالو ۲ ج ۲۲۶] امام سخونك روايتنه بئله امام مالك كايير اصحابندن امام عبدالرحمن ابن القاسم : « نجه كفايتده حريت معتبردر ، فقط مالكندن بو خصوصه هيچ برشي ايشتمدم » ديرلدي . [الدبوة الكبرى ۲۰ ج ۱] فقط امام مالكك موالى كفايتده اصراصره احاق ايله رك عرب قيزلرله ازدواجلرني جائز كوردكاري مصرأ سولميه نيوردى [دبايه المجتهد ۲ ج ۱۳]

امام احمد ابن حنبل بر روايتده آتياق دين ايله سنيده ديكر بر روايتده ايشه بولر ايله برابر حريت ، صنعت ، مال خصوصلرده كفايت شرط اولدينى سويليورلردى . سنيده كفايتك جهت تطبيقى قىل حقنده سولميه ايتي تورلر رايده بولونديرى مويور : (۱) بر عربك بلااستنا ديكرنه كفو اولدينى (۲) قريش ايله هاشميرله آتياق كندى سيملردن اولانلر كفو اوله بيلي . برنجي روايت كوره قريش ، هاشمي ، حني اهل يمتدن اولسون بر عرب قيزى نساها هانكي بر عرب اوتله كفو اوليورلدي . ايكنجه سنيده كوره قريشيلر آتياق قريشيله ، هاشميرله آتياق هاشميرله نك اوليورلردى . [زوالوالو ۲ ج ۲۲۷]

امام ابو حنيفه بئله دينده سنيده كفايتك شرط اولديغه قان ايدى [زوالوالو ۲ ج ۲۲۶] . سفيان ثوري نسي كفايت احتياج بوقدر ، ديرلدي . مروى اولديغه كوره ثوري عرب اولدانن اولنى حسييله تواضعا كنديتيه موالينك كفو اوله چغه قائل ايدى . نصلكه امام ابو حنيفهده مواليدن ايدى . اونك ايچون تواضع طريقيله كنديسي عربلره كفو تلق ايتيورلدي [البسوط ۵ ج ۲۲]

حنفيلر كفايتي يش شيدده اعتبار ايديورلردى : (۱) سنيده كفايت ، بولرله كوره قريش سنيته اولنى اوزره بوتون عرب بربريته كفو ايدى . قريش قبيله سنيته داخندده شرف ايله نماز ايتش بيلر بوليور ايسده بولرك كندى آرتيمان بلااستنا بربريته كفو اولدق قريشه ايتاييلورلدي . چونكه حضرت پيغمبر بم ، عدلى بطارنيته منسوب عاشه ، صفه « ر . ع . » ايله ترويج ايتديكي كي ، قيزلرنيده عشم بطنه منسوب عثانه تزويج بويورملردى . شوقدر كوره امام حمك قريشندن مثلا خاندن خلاقه منسوب اولانلر ، صرف اويغوسنزلمه ميدان وريلمك ايچون ديكرلرله نك اولدقارنى سولمكلىرى مويور .

حنفيلرجه موالينك كندى آرتيمان بلااستنا كفايت بولونديغه ايتاييلمعه برابر بولردن هيچ برينك عرب اولديله نك اوله چنى تسليم ايديله بوردى .

نکاحده سعادت

قبل الاسلام حلف تشکیلی، عقد اجرامی، عروہ و سفر خصوصاری کمی مهم تلقی ایدین برایشک باشلانغنده قبیله نکه ایلی کلنری طرفندن برعکس فورولوب فرار و بربریلر و معناد اولان مراسم پایلیدی. فص طرفندن مکده تأسیس ایدیلن دارالندوه قریشک بویه مهم ایشلرده ملولاندقاری بر مشورت و مراسم یوردی ایدی. قریشک نکاحلری دارالندوده فیباردی. [ابن هشام ج ۱۰ ص ۱۷۰] سائر قبیله زردهده نکاحک بر مجلسده شاهدلرک حضورنده پاییلدی معروف بر عادی ایدی.

اسلامیت کلنجبه بو عادت اصول اوله ق تقریر ایدیلدی. حضرت پیغمبر نکاحلرک ایکی شاهدک حضورنده اجرامی ایجاب ایدوب بویه اولیان نکاحلرک صحنه اتقان ایدمه یجکی اعلان یورمشلردی.

بویاده دروو ایدن سننلر شویله ایکی ماله ارجاع ایدیلدی: ۱) نکاح آنجاق ولی ایله ایکی شاهدک حضورنده اولور. [اخرجه طبرانی عن ابی موسی] ۲) نکاح آنجاق ولی ایله ایکی عادل شاهدک حضورنده اولور. [امام بیهقی کل عمرادن، عائشده و خلیفک ابو هریرده، و مسلم، بخاری، ابن حبانک عائشده... روایتلریه کوره]

ابن صبان ایکنجی صورتده بویه اولیان نکاح باطلدر، «ابو بکر الدهی:» بویه نکاحی باطل عد ایدوز قیدلریله تنذیر ایدلردی.

ابن عباس حضرت پیغمبردن روایت ایدهرک: بیهلر - تربیمز قادیلر - بیهلری - شاهدلری - اونقیزین کندی کندیلرینه نزوح ایدیلن قادیلردر دیوردی. اوعیسی تربیمز روایتی قوتسز بولوب بونک برنده بینهمز نکاح اولاماز سنننک روایت طریقلری ده صاعلام کور یوردی [صحیح ترمذی ج ۱ ص ۲۵۰].

علای اصحابده نکاحک شاهدسز اولمه یجغه قائل ایدی. دنگ اولیورکه بو پایده کی سننلر اصحاب کرامک قولانغه ایشلرک بو عقد بر قناعت حصوله کلشیدی. حضرت عمرده خلافلری ائسانده قوللریله، نعللریله بو جرای تأیید ایدیلوردی. بوکا کوردهده شهدسز نکاح اولامادی آنجاق بر ارککله بر قادیلرک شهادتیه اجرا ایدیلن نکاحدن خبردار اولدیلن

زمان: «بو» نکاح سزد، بونی تجویز ایدمه... [کنز العمال ج ۸ ص ۲۹۷] یورمشلردی. معماییه عطا بن یسارک روایتیه کوره حضرت عمر، قادیلر ایله برارکک حضورنده قیلان نکاحی جائز کور یوردی [عبدالرزاقک جامعندن نقل کنز العمال ج ۸ ص ۱].

اصحابندن سوکره اهلان تابعین کرام دخی نکاحده شهادتک شرط اولدینغه قانع ایدیلر. عصر سعادتده، اصحاب و تابعین دورلرده بو مسئله حقنده اختلاف وقوعه کلدی. آنجاق متأخرینندن بعضلری اصل مسئلهده متفق اولغله برابر شاهدلرک مأ شهادتی ایجاب ایدوب ایتدیکی حقنده برلشمه دیلر. اهل کوفه دن اکثریت وسائر شاهدلرک عقد نکاح ائسانده من حضورلری شرطلدر دیوردلری. اهل مدینه دن بعضلری بوکا اشتراک ایتدیور، نکاح بالاخره اعلان ایدیلکی شرطیه شاهدلرک بربری متعاقب شهادتلری جائز کور یوردلری. امام مالک بن انس بو مذهبی قبول ایتدیلر [صحیح ترمذی ج ۱ ص ۲۵۰].

بونون قیقلر نکاح سری یعنی نکاحک کیزلی فاله جق بر صورتده اجرامی جائز کورمه یوردلری. بونون مذهب امام و سالکریک بو خصوصده اتفاقلری واردی [بدایه المجتهد ج ۲ ص ۱۴]

امام مالک کوره شهادت نکاحک صحتی ایچون دکل، قریبک جوازی ایچون شرط ایدی [کفایه الطالب شرح رساله ابن ابی زید قریوانی ج ۲ ص ۳۴] ابن ابی لیلی، عثمان البقره بو خصوصده امام مالک ایله برابر ایدیلر. بونلره کوره نکاحک عقدته اشهاد ایجاب ایتدیور ایسهده اعلانی شرط اولوب کیزلی قاللی جائز کلدی. چوققلره حق مجنونلره قارش اعلان دخی کفایت ایدیلور [المبسوط ج ۳ ص ۳۰] فقط اشهاد ایدیلکی حالده شاهدلرک عقدیه کیزلملری شرط قوشیلورسه نکاح صحیح اولماز، چونک نکاحک علنی تحق ایتدیور، دیوردلری [المونوالکبری: ج ۳ ص ۳۴] امام ابو حنیفه، امام شافعی بو خصوصده امام مالک و ارقداشلریه اشتراک ایتدکارلی سکک

[بدایه المجتهد ج ۲ ص ۱۴]، اشهادی عقدک شمرلی نایورلردی. بناء علیه بونلره کوره عقدک شاهدلرک حضورنده اجرامی ایجاب ایدیلور [*]؛ امام مالک تجویز ایتدیکی وجهله اجدان سوکرا عقد اشهاد و اعلانی کافی کورمه یوردلری. «کتاب الاملا شافی» ج ۱۹ الهادیه: کتاب النکاح

شافعی ایله ابو حنیفه شو خصوصلرده برترندن آری دیوردلری: امام ابو حنیفه یه کوره نکاحده شهادت بر اعلاندن عبارتدی [بدایه المجتهد ج ۲ ص ۱۴]. اونلک ایچون نکاحده ولی اوله یلین هرکسک شهادتی جائز اولوب یوراده عدالت شرط ایدیلمه یوردی.

[*] حقوق عالیه قرائنامه سنک: «عقد نکاح ائسانده مکلف ایکی شاهدک حضوری نکاحک یحتملده شرطلدر...» ماده «۳۴» سوزی یورایه تماس ایدر.

امام شافعی یه کوره شهادت یالکز اعلاندن عبارت اوله یوب قبول معناسی ده تضمین ایدیلوردی. بناء علیه بوکا کوره شهادتده عدالتده شرط اولیوردی

«بدایه المجتهد ج ۲ ص ۱۵»

ایشه بو اساسلره بناء امام ابو حنیفه شرعاً عدا ات صاحبی اوئیلان فاسقلرک شهادتی صحیح کور دیک حالده «المبسوط ج ۳ ص ۳۱» امام شافعی بونی تجویز ایتدیور: «غلبه قده ایسه لمر شهادتلی پاییلان نکاح ایله مسایان کوللرک؛ ذیلر حضورنده پاییلان نکاح ایله جائز اولماز؛ مکرکه بو ایکی باشندن ایکی عادل شاهدک شهادتیه عقد ایدیله، دیوردلری «کتاب الام ج ۱ ص ۱۹»

ابو حنیفه و شافعی شهادته اهلیتده حریت، عقل و بلوغ [*] مسلمانلرک نکاحده آبروجه اسلامیتدی شرط ایدیلوردی. ذکورت حقنده اختلاف ایدیلدی. ابو حنیفه ده ذکورتی شرط ایتدیکندن بر ارکک ایله ایکی قادیلک حضوریه پاییلان نکاحی صحیح عدا ایدلردی «المبسوط ج ۳ ص ۳۵» و الهادیه ج ۱ ص ۱۹۶ امام احمد ایله امام اسحق کده قناعتلری بو صرکزه ایدی «صحیح ترمذی ج ۱ ص ۲۵۰». امام شافعی نکاح شهادتده ذکورتی شرط اعتبار ایتدیکندن بو خصوصده امام ابو حنیفه یه اشتراک ایدمه یور، ایکی قادیلر بر ارکک شهادتک جوازی کثیر الوقوع اولان مالی معامللره مخصوصدر، دیوردی «المبسوط ج ۳ ص ۳۲»

امام ابوکور وسائر بعض طللر شهودک نکاحده هیچ بر وجهله یعنی نه انقاد و محتملده، نهده عامتده شرط اولاندینغه قائل ایدیلر. بونلره کوره نکاح بلا شهود عقد ایدیله بیلیردی. نعلکله امام حسن بن علی (ر.ع.) نک بلا شهود نکاح ایدوب بالاخره بونی اعلان ایتدکاری صریدن «بدایه المجتهد ج ۲ ص ۱۵»

[*] حقوق عالیه قرائنامه سنک... مکلف ایکی شاهدک... «ماده ۳۴» جلله سنده کی مکلف قیدی یوراسنه تماس ایدر.

علمی ثابت

— پندی —

